

КУЛЬТУРА 11

Лекція #6:

УКРАЇНСЬКА
МУЗИКА ХІХ
СТОЛІТТЯ

ЗАХІДНЯ УКРАЇНА: ПЕРЕМИШЛЬСЬКА ШКОЛА

- ❖ На західних землях України, де лагідніші закони Австро-Угорської Імперії сприяли (helped develop) народному відродженню української культури, відродження українського музичного життя почалося вже при кінці XVIII століття.
- ❖ В той час, у місті Перемишлі, єпископ УГКЦ заснував хор і дяківську школу, які на західних землях України спопуляризували музику Бортнянського.

➤ Панорама м. Перемишль середини ХІХ ст.

- ❖ Довкола церкви, школи і хору, створився гурт композиторів, яких збірно називаємо «Перемишльською Школою».
- ❖ Майже усі ці композитори були священниками.
- ❖ Ці композитори поставили собі завдання відновити і розвинути українську музику, та оживити (to resurrect) музичне життя і творчість західних земель України.

- ❖ Твори цих композиторів переважно акапела, включають музику для Св. Літургії, псалми, канти і релігійні пісні, яктакож і сольоспів та пісні до слів українських поетів, зокрема Шашкевича і Шевченка.
- ❖ Теж писали оперети, кантати, музику для театральних виступів і п'єс.
- ❖ Ця музика (і церковна і світська) швидко стала дуже популярною, і залишилася у репертуарі церковної музики по нинішній день.

➤ «Отче Наш», муз. Михайло Вербицький.

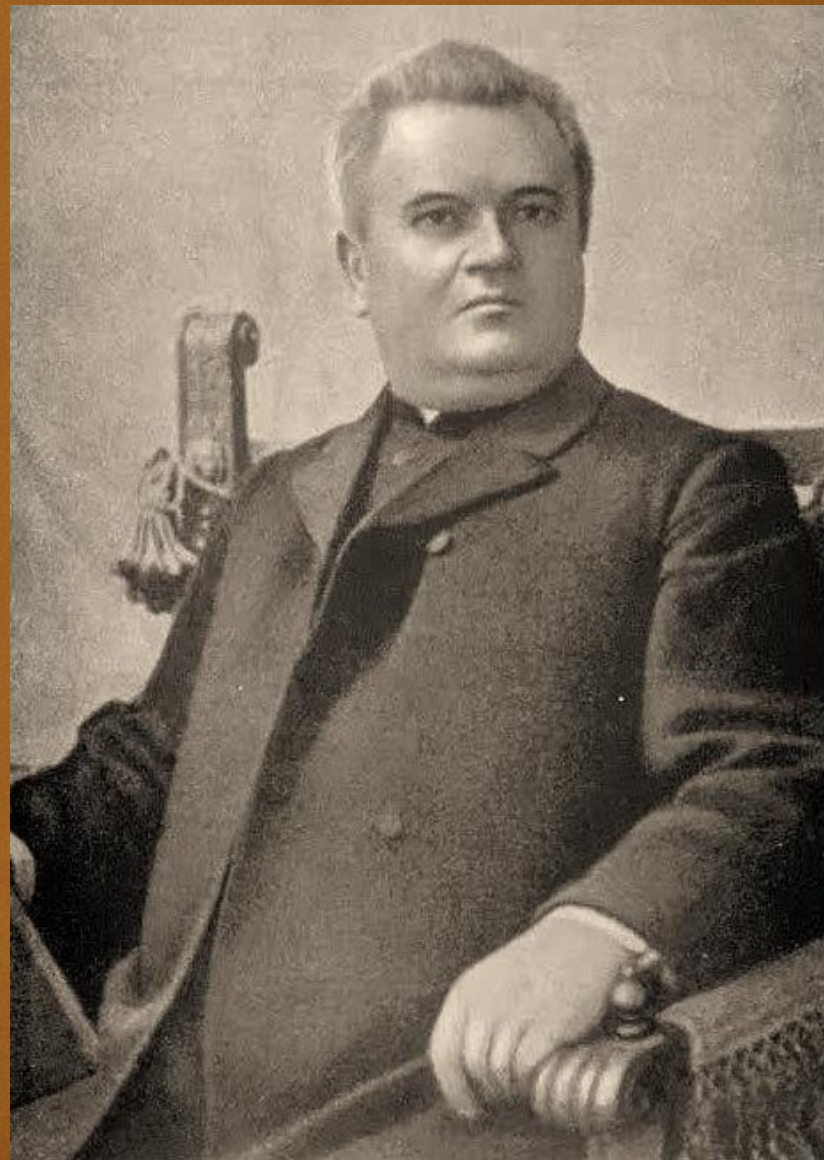
❖ Найвизначніші із цих композиторів:

От. Іван Лаврівський
(1823–1873)

- ∞ композитор.
- ∞ диригент катедрального хору в Перемишлі.
- ∞ писав музику для щойно створеного в Галичині професійного театру «Руська Бесіда».
- ∞ займався освітою та був професором теології та музики.

от. Віктор Матюк
(1852–1912)

- ☞ КОМПОЗИТОР
- ☞ фольклорист
- ☞ учитель та засновник багато шкіл «Просвіта»
- ☞ написав понад 50 сольоспівів на слова сучасних поетів (Шашкевича, Шевченка, Франка та інших)
- ☞ його «Веснівка» на слова от. М. Шашкевича, увійшла до золотого фонду української вокальної музики.

Музика І МАТЮКА.

Слова МІШАШКЕВИЧА

„Веснівка”

- «Веснівка», сл. М. Шашкевич, муз. І. Матюк

от. Сидір Воробкевич
(1836–1903)

- ☞ композитор, знаний за хорові твори; оперети; пісні на слова Шевченка, Франка та інших; Служби Божі і релігійну музику.
- ☞ поет, який часто писав пісні на власні слова.
- ☞ Знаний за вірш і пісню *«Мово рідна, словце рідне, Хто вас забуває, Той у грудях не серденько, Тільки камінь має.»*
- ☞ учитель музики і теології.
- ☞ знаний як один із «перших жайворонків нової весни нашого народного відродження».

➤ *«Заграй ми цигане старий», сл. і муз. Сидор Воробкевич.*

От. Михайло Вербицький
(1815–1870)

- ☞ композитор,
- ☞ громадський діяч,,
- ☞ есеїст та журналіст
- ☞ диригент хорів,
- ☞ знаний за хорові твори: Слижби Божі і релігійну музику; пісні на слова Шевченка, Шашкевича та інших поетів.
- ☞ організував театральні виступи, писав музику для театру, і навіть виступав як актор;

➤ «Тебе оспівуємо», муз. М. Вербицький

- ☞ Проте, от. Михайло Вербицький найкраще знаний за мелодію яку він склав між 1863 і 1865-тим роками, на слова Павла Чубинського.
- ☞ Цю музику було написано «в патріотичному дусі,» як і інші пісні композитора, але його інші пісні не мали такого далекосяжного відлуння як ця.
- ☞ Перше виконання твору «Ще не вмерла Україна» як Гімну відбулося 10 березня 1865 року у Перемишлі як завершальний номер концерту, присвяченому Тарасові Шевченку, диригував Анатоль Вахнянин.

- «Ще не вмерла Україна»
сл. П. Чубинського, муз. М. Вербицький

ЦЕНТРАЛЬНА Й СХІДНА УКРАЇНА

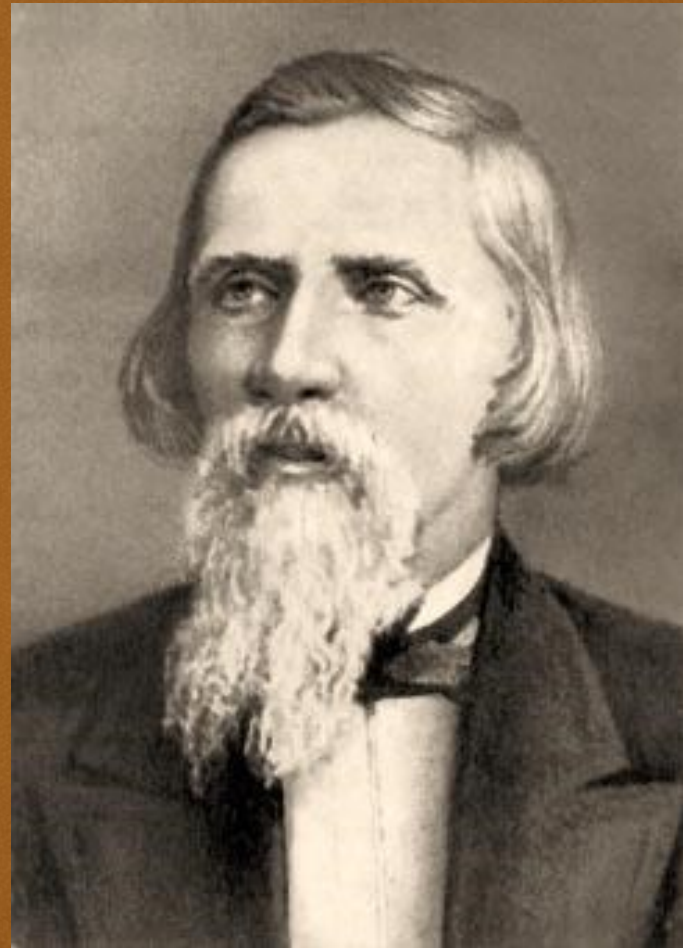
- ❖ Як і в усіх ділянках літератури, релігії і політики, обмеження українського життя та творчості під окупацією Російської Імперії теж обмежувало розвиток української музики в ХІХ столітті.
- ❖ Росія продовжувала забирати найкращі українські композитори та виконавці, і таким чином швидко розвивалася на світовому музичному рівні.

- ❖ В XIX ст. як і в Україні, так і в Росії писалися збірки «російських народних пісень,»
- ❖ Ці збірки часто були зібрані українськими етно-музикологами, і не раз включали українські народні пісні.
- ❖ З часом, українські народні пісні стали частиною «російської» музичної спадщини (heritage), і по нинішній день росіяни вважають це як їхні народні пісні.

- ❖ Проте, навіть підчас найбільших переслідувань, українські композитори знаходили способи розвивати свої творчі таланти на користь українського народу.
- ❖ Як і в Західній Україні, ХІХ століття бачило великий зріст та популярність українського театру та музичного театру.
- ❖ Музині комедії, оперети і опери зайняли головне місце творчості українських композиторів, особливо після успіхів Миколи Лисенка.

➤ Найвизначніші із українських композиторів XIX ст. Східньої України:

Петро Ніщинський
(1813–1873)

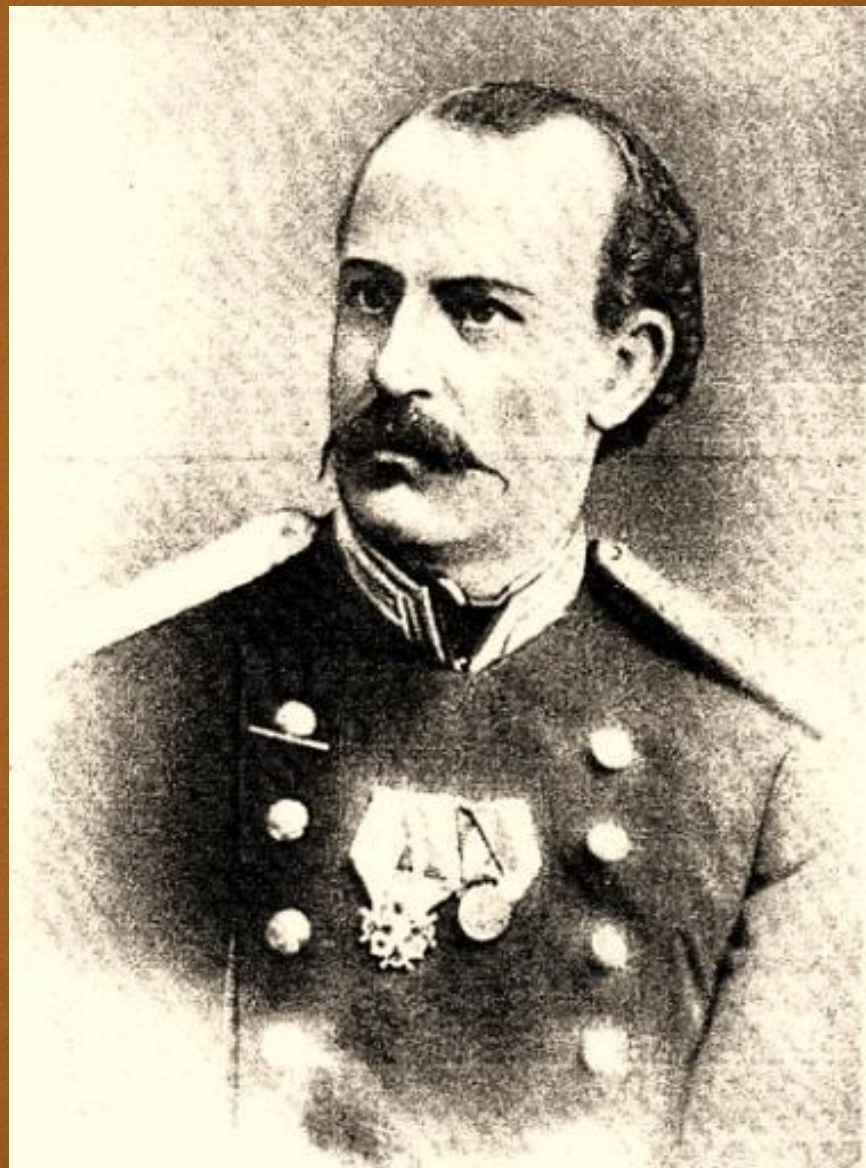

- ☞ магістер наук, та учень теології і філософії у Афенах,
- ☞ знавець декількох мов, які викладав у школах Росії та України,
- ☞ етнограф-композитор, який збирав та здійснював обробку українських народних пісень,
- ☞ писав музичні твори, особливо для хорів,
- ☞ організовував музичні колективи і керував ними,
- ☞ автор музичної сцени «Вечорниці» яка увійшла в оперу «Назар Стодоля».

- Виконує хорова капела "Думка" Автор музики та слів - Петро Ніщинський. Це є фрагмент його музикальної композиції сцени Вечорниць, що увійшла до театральної постановки драми Т.Шевченка "Назар Стодоля" Кадри з художнього фільму "Назар Стодоля" (пост. В.Івченко, к/ст. Довженка, 1954)

Микола Аркас (1853–1909)

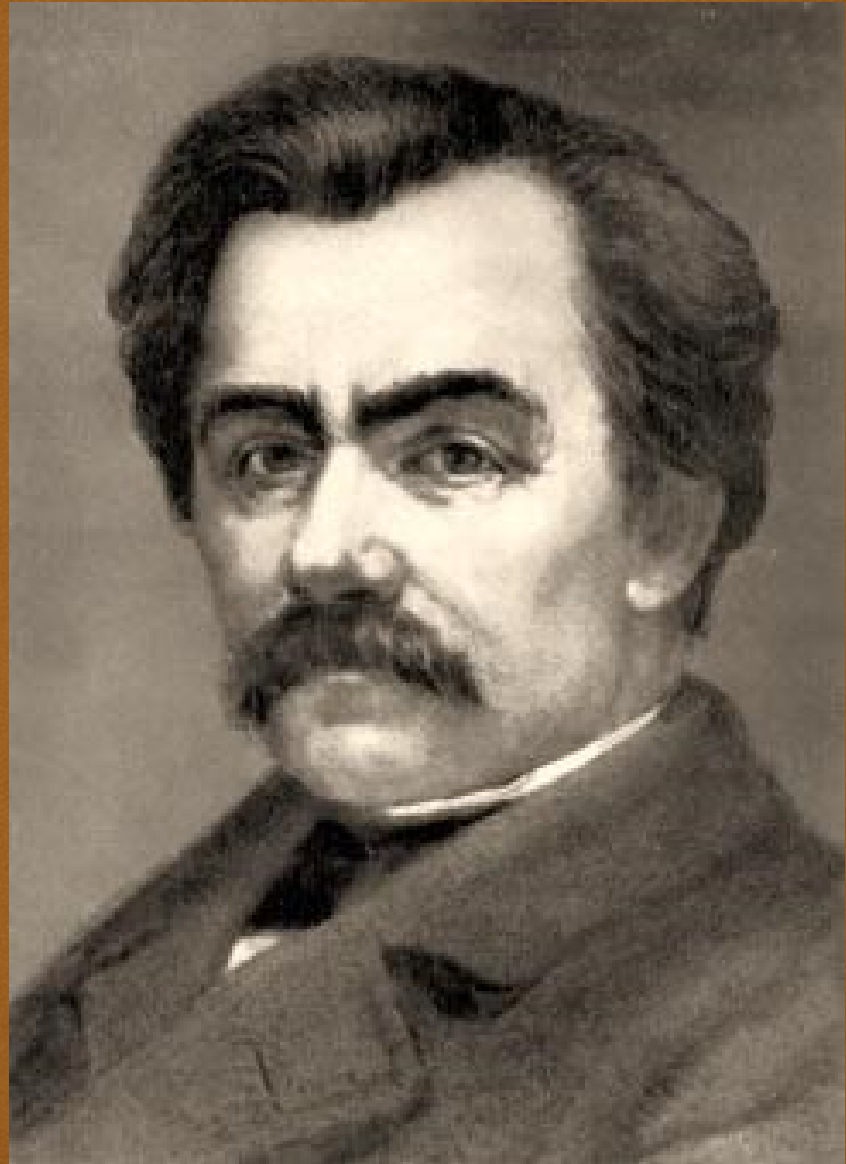

- ☞ український культурно-освітній діяч, письменник, композитор, історик, учитель,
- ☞ з 1902 по 1908 рр. писав *«Історію України-Русі»*,
- ☞ з дружиною Ольгою та дочкою Оксаною списав понад 400 народних пісень Миколаївської та Полтавської областей,
- ☞ творчий доробок композитора складають солоспіви, вокальні ансамблі й обробки українських народних пісень (близько 80),
- ☞ Найзначнішим твором стала опера *«Катерина»* за поемою Тараса Шевченка (1890 рік).

➤ *«Катерина»*, Одеський оперний театр ; сл.
Тарас Шевченко, муз. М. Аркас

Петро Сокальський (1832–1887)

- ☞ український композитор, громадський діяч і журналіст,
- ☞ в Одесі 1864 року заснував Товариство аматорів музики (пізніше — Одеське філармонічне товариство),
- ☞ організатором хору, читання лекцій з історії і теорії музики, акустики та музичної естетики,
- ☞ Науковий доробок композитора склали понад сто творів, серед яких опери: *Мазепа*, *Майська ніч*, *Облога Дубна*, як і кантати, твори на фортепяно, та бірки українських і російських народних пісень.

- «*Полубила козака*», сл. Т. Шевченко, муз. П. Сокальський

Семен Гулак-Артемовський (1813–1873)

- ☞ співак із чудовим баритоновим голосом, який вчився в Києві, Санк-Петербурзі, Парижі та Італії,
- ☞ співав оперних театрах Італії, Росії, України,
- ☞ захоплювався народною музикою і народною медициною,
- ☞ писав популярні українські пісні, між якими *«Стоїть явір над водою»* (присвячена Тарасу Шевченкові, з яким автор товаришував з 1838 року), *«Спать мені не хочеться»*, *«Ой на горі та й женці жнуть»*.

- «Стоїть явір над водою», сл. народні, муз. С. Гулак-Артемовський

- ☞ Проте, найбільше слави здобув Гулак-Артемовський своїм твором / оперою *«Запорожець за Дунаєм»*.
- ☞ Датована 1862 роком, опера стала українською музичною класикою.
- ☞ І навіть що царська цензура забороняла її постановку на сцені впродовж 20 років, вона ставилася російською мовою, і мала великий вплив на пробудження української народної свідомості .
- ☞ Уперше її поставив українською мовою Марко Кропивницький у 1884.

- *«Молитва за Україну - Владико неба і землі»*, завершаюча арія Андрія з опери *«Запорожець за Дунаєм»*; лібрето і муз. С. Гулак-Артемівський

ШУМКИ-ДУМКИ

- ❖ В ХІХ ст. по Європі пішла мода на фортепіянінові твори, і ця мода не оминула й Україну.
- ❖ Популярними стали теж мішанки народних пісень або композиції на одну тему, так звані «шумки» та «думки».
- ❖ Найбільш відомий автор цих композицій був Владислав Заремба.

- *«Фантазія на тему Реє та стогне Дніпр широкий»*, сл. Т. Шевченко і муз. В. Заремба

➤ *«Варіація на тему Ой не світи місяченьку»,*
сл. Народні, муз. В. Заремба

ПІДГОТОВИВ МГС. АНДРІЙ ПЕРЕКЛІТА

ШКОЛА УКРАЇНОЗНАВСТВА
ТОВАРИСТВА
“РІДНА ШКОЛА”
В ДЕТРОЙТІ

2017 – всі права застережені